

ЕКСПЕРТИЗА ЯК ДОДАТКОВА ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

АРТЕМЕНКО Олена Вікторівна - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України

ЛИТВИН Наталія Анатоліївна - доктор юридичних наук професор, професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки Університету державної фіскальної служби України

DOI 10.32782/EP.2021.3.7

У статті досліджується судово-психіатрична експертиза у здійсненні кримінального судочинства щодо її відповідності загальному та спеціальному законодавству.

Акцитується увага на тому, що одним із видів судової експертизи є судово-психіатрична експертиза, яка, на відміну від інших судових експертиз, здійснюється спеціалізованими медичними закладами. Перед психіатрами ставиться багато запитань, а саме питання щодо здатності та можливості за станом психічного здоров'я правильно сприймати та відтворювати події, свідками яких вони були. Виходячи із аналізу вітчизняної судової практики, а саме ухвал судів першої інстанції, відповідно до Єдиного державного реєстру судових рішень за 2020 рік на судово-психіатричні експертизи припадає 29 % від загальної кількості призначених судових експертиз.

Зазначено, що в умовах сьогодення питання проведення судово-психіатричних експертиз в Україні визначається на рівні кодифікованого законодавства та спеціального – медичного, у тому числі, що регулює психіатричну складову.

Визначено три основні недоліки, що стосуються проведення судово-психіатричних експертиз в умовах сьогодення, а саме: по-перше, у 2018 було видано Наказ МОЗ України щодо порядку проведення таких експертиз, що дало початок для абсолютної монополізації державою експертної діяльності, адже тепер судово-психіатрична експерти-

за підпорядкована МОЗ України. По-друге, було започатковано статус так званих комунальних (на відміну від державних) експертиз, що сьогодні є досить сумнівним та незрозумілим. По-третє, гасло «гроші йдуть за пацієнтом» в межах реформи не передбачає системного реформування судово-психіатричної експертизи, адже відбулося «виштовхування» судово-психіатричної експертизи із системи охорони здоров'я, коли замовником такої експертизи виступають слідчі та судові органи, які не готові прийняти останню в свою систему, виходячи із того, що основний зміст цього виду експертизи – медичний.

Ключові слова: медицина, судочинство, психіатрія, кримінальне провадження, експертиза, судова експертиза, судово-психіатрична експертиза.

Постановка проблеми

Кожен громадянин України може захистити свої права та законні інтереси у суді. Держава гарантує незалежний та справедливий захист, а також обов'язкове виконання судових рішень. Судовий розгляд справ – це, як правило, процес доказування, який постійно удосконалюється завдяки глибокому проникненню у сутність речей. Зокрема, це широке використання різноманітних засобів доказування, серед яких визначну роль відіграє судова експертиза, яка є одним із найважливіших засобів установлення істини у судовому процесі. Судова експертиза гарантує більш детально провести доказу-

вання у судочинстві, підвищує надійність і доказову силу зібраних у справі матеріалів і забезпечує встановлення об'єктивної істини.

У свою чергу, впровадження таких додаткових гарантій фізичним і юридичним особам на справедливий суд як, наприклад, судова експертиза; подолання роз'єднаності судової влади; забезпечення оптимізації та уніфікації процедур здійснення правосуддя загальними та спеціалізованими судами на всіх його стадіях та в усіх інстанціях згідно з європейськими стандартами вважається основним засобом захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин [1, с. 26]. Тому вбачається актуальним на сьогодні розглянути проблемні питання, що стосуються судової експертизи при вчиненні кримінальних правопорушень.

Отже, експертиза у наш час відіграє важливу роль у кожному із видів судового провадження. За її допомогою можна визначити: вік особи, її психологічні та психіатричні розлади, причини смерті, тяжкості тілесних ушкоджень, розміру матеріальних збитків, тощо. Вчинення кримінальних правопорушень стосується різних сфер життя суспільства, а тому дослідження обставин їх вчинення вимагає використання та застосування знань у різних галузях науки, що здійснюється через судову експертизу.

Варто відмітити, що ефективність вітчизняного судочинства багато в чому залежить саме від своєчасного проведення судових експертиз та доцільності їх застосування. Маючи навички та спеціальні знання, експерти здатні внести неоціненний внесок у діяльність по встановленню обставин розслідуваних злочинів.

Одним із видів судової експертизи є судово-психіатрична експертиза, що, на відміну від інших судових експертиз, здійснюється спеціалізованими медичними закладами. Коло питань, що ставляться перед психіатрами щодо потерпілих є широким, серед яких питання щодо здатності та можливості за станом психічного здоров'я правильно сприймати та відтворювати події, свідками яких вони були. Виходячи із аналізу вітчиз-

няної судової практики, а саме ухвал судів першої інстанції, відповідно до Єдиного державного реєстру судових рішень за 2020 рік на судово-психіатричні експертизи припадає 29 % від загальної кількості призначених судових експертиз. Зазначене питання заслуговує на особливу увагу, чим і зумовлено **актуальність дослідження**.

Метою дослідження виступає комплексний аналіз інституту судово-психіатричної експертизи та її значення для забезпечення захисту прав і свобод та інтересів громадян у кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

За останні роки кількість праць науковців, предметом яких стала судова та судово-психіатрична експертиза поступово зростає, тому окремо виділимо праці: В. М. Абрамової, Г.О. Аубакірова, Р. С. Белкіна, І. Г. Вермеля, А. І. Вінберга, Г. Л. Грановського, М.В. Джафарової, І. М. Каплунова, С. Г. Качуріна, Н. І. Клименка, Л. В. Кочнєвої, В. І. Цимбалюк.

Виклад основного матеріалу

Рівень здійснення і захисту прав і свобод та інтересів є тим критерієм, за яким визначають стан громадянського суспільства. Ідея правової держави, для якої головною цінністю є людина, отримала закріплення в Конституції України [2]. Виходячи із цього, важливим є пріоритет прав людини, у зв'язку з чим будь-яка діяльність по відношенню до особи повинна бути гуманною та відповідати, у тому числі, міжнародним актам.

Під час визначення предмета будь-якого дослідження доцільно виходити із загальноприйнятого філософського визначення предмета пізнання. Під предметом пізнання можна розуміти зафіксовані в досвіді та використані у процесі практичної діяльності людини сторони, властивості й відношення об'єктів, що досліджуються, з відповідною метою за даних умов і обставин [3].

Таким чином, поняття судово-психіатричної експертизи варто досліджувати саме із першочергового з'ясування родового поняття – експертизи.

Відповідно до ст. 1 Закону України «судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду. У ній зазначаються підстави для призначення експертизи, визначаються питання, за якими експертна комісія повинна сформулювати висновки, об'єкти, що підлягають дослідженню, матеріали, що передаються їй для ознайомлення» [4].

Щодо доктринальних визначень поняття судової експертизи, то Л.М. Головченко та А.І. Лозовий вважають, що це є дослідження, що проводиться судовим експертом із застосуванням спеціальних знань на виконання завдання сторін обвинувачення й захисту, слідчого судді, суду, має значення для правильного розслідування кримінального провадження, судового розгляду цивільної, господарської, адміністративної справи, справи про адміністративне правопорушення та виконавчого провадження [5].

Юридична експертиза, як новий вид судової експертизи, з'явилась в судовому процесі порівняно недавно, вона стає дедалі вагомішим матеріально-процесуальним інститутом, який допомагає суду постановляти об'єктивні, неупереджені і всебічно обґрунтовані рішення у справах конституційної і загальної юрисдикції. За умов, коли сторони у справі мають отримати всі умови судового забезпеченні їх процесуальних прав, юридична судова експертиза відіграє важливу роль у реалізації доказової частини, заявлених до суду звернень або захисту від неправомірних оцінок, які можуть траплятися у судді, коли бракує певних знань про об'єкт спору [6].

Таким чином, ключовими ознаками юридичної експертизи є:

- результати експертизи оформляються висновком експерта, який є процесуальним джерелом доказів;

- підставою для проведення експертизи є процесуальний документ, складений уповноваженою особою (органом) договір з експертом чи експертною установою, укладений за письмовим зверненням особи у випадках, передбачених законом, у якому обов'язково

зазначаються її реквізити, номер справи або кримінального провадження або посилання на статтю закону, якою передбачено надання висновку експерта, перелік питань, що підлягають вирішенню, а також об'єкти, що підлягають дослідженню;

- проводиться експертною установою, експертом або експертами;

- це дослідження, яке проводиться на основі наукових, технічних і спеціальних знань і спрямоване на з'ясування фактичних обставин справи, які є важливими в кримінальному провадженні [7].

З'ясувавши, в загальному, сутність та особливості юридичної експертизи, можливим тепер є аналіз особливостей здійснення та проведення судово-психіатричної експертизи сьогодні.

В. І Цимбалюк зазначає, що судова психіатрія займає особливе місце в площині загальної психіатрії та є самостійним розділом науки і практики, який вбирає в себе різномірний комплекс даних про патологію психічної діяльності людей. Використання знань судової психіатрії як у науковій, так і в практичній діяльності юристів зумовлено природою людини. Суддя, прокурор, адвокат чи слідчий при дослідженні обставин справи, учасники якої мають певні психічні особливості, повинен ефективно використовувати фахові знання судових експертів-спеціалістів. У свою чергу, проводячи психічну чи психіатричну експертизу, судові експерти-спеціалісти повинні розуміти всю вагу покладеної на них відповідальності. Вони мають бути точними у встановленні діагнозів, адже легальна кваліфікація того чи іншого психічного стану особи в експертному акті може носити доленосний характер для учасників проваджень. Тому експертний висновок повинен бути точний, обґрунтований, об'єктивний та змістовний [8].

О.М. Герасименко підкреслює, що необхідність психіатричних досліджень особи пов'язана зі встановленням осудності та готовністю для відбування кримінального покарання, а також із застосуванням певних медичних заходів щодо неосудних [9].

У правозастосовній практиці судово-психіатрична експертиза найчастіше призначається у зв'язку зі встановленням

осудності, неосудності, обмеженої осудності підозрюваного або обвинуваченого, а також процесуальної дієздатності, обмеженої дієздатності свідка, потерпілого, позивача, відповідача та особи, стосовно якої вирішується питання щодо її процесуальної дієздатності.

Мета судово-психіатричної експертизи – встановити наявність чи відсутність у звинувачуваного стану афекту в момент скоєння злочину, а також оцінити здатність свідків і потерпілих об'єктивно сприймати важливі для справи обставини і давати правильні свідчення [10].

Психіатричне дослідження підозрюваного може бути складовою комплексного експертного дослідження, якщо відповіді на запитання, що виникають у слідства чи суду, потребують синтезування у загальному експертному висновку спеціальних знань з різних напрямів медичних наук. Судово-психіатрична експертиза є особливим видом професійної діяльності психолога, яку проводить фахівець у галузі судової психіатрії. Проведення судово-психіатричної експертизи забезпечується матеріалами кримінального провадження [11].

Статтею 21 Закону України «Про психіатричну допомогу» визначено, що судово-психіатрична експертиза в адміністративних, цивільних справах, у кримінальному провадженні призначається і проводиться на підставах та в порядку, передбачених законом [12].

Крім Закону України «Про психіатричну допомогу», важливе значення також відіграє такий підзаконний нормативно-правовий акт, як Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи», яким визначено організаційні засади проведення судово-психіатричної експертизи [13].

Як було зазначено раніше, судово-психіатрична експертиза має своє застосування у цивільному та кримінальному процесі. А тому, крім базових законодавчих актів, що стосуються безпосередньо судової, в цілому, та психіатричної, зокрема, варто звернути увагу на положення КПК.

Відповідно до ст. 509 КПК слідчий, діяч, прокурор зобов'язані залучити експерта (експертів) для проведення психіатричної експертизи у разі, якщо під час кримінального провадження будуть встановлені обставини, які дають підстави вважати, що особа під час вчинення суспільно небезпечного діяння була в неосудному або обмежено осудному стані або вчинила кримінальне правопорушення в осудному стані, але після його вчинення захворіла на психічну хворобу, яка позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними. Слідчий суддя за результатами розгляду клопотання має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам, якщо особа, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність підстав, визначених частиною першою цієї статті [14].

В. І. Завидняк зазначає, що предметом судово-психологічної експертизи є психічні факти, явища, закономірності та механізми психіки. Основною тактичною особливістю у виборі моменту призначення судово-психологічної експертизи є те, що її призначення на ранніх етапах попереднього слідства недоцільно за таких причин.

По-перше, призначенню судово-психологічної експертизи завжди повинна передувати підготовка необхідних для її проведення матеріалів. Їх можна умовно розподілити на дві категорії: 1) дані про спосіб життя, освіту, професію та рід діяльності, риси характеру, інтереси, світогляд, життєві плани, навички, стосунки з членами сім'ї, колегами, сусідами; 2) дані про дозлочинні факти, що мають пряме або непряме відношення до події злочину, дані про злочинну поведінку і постзлочинну діяльність підозрюваного. Усіма цими відомостями можна володіти лише після проведення цілого ряду слідчих і процесуальних дій.

По-друге, особливе значення для експертного дослідження мають дані допиту самого підозрюваного. Суб'єктивний самозвіт і міркування індивідуума про психологічний механізм скоєного ним злочину має велике інформаційно-гносеологічне значення для експертного дослідження. Тому психологічну експертизу принаймні слід при-

значати після допиту підозрюваного щодо встановлення суб'єктивної сторони злочину [15].

Упевнившись у необхідності призначення судово-психологічної експертизи, слідчий чи суддя ухвалюють із цього приводу постанову (ст. 196 КПК України). У ній зазначаються підстави для призначення експертизи, визначаються питання, за якими експертна комісія повинна сформулювати висновки, об'єкти, що підлягають дослідженню, матеріали, що передаються їй для ознайомлення [14].

Верховний Суд України у постанові Пленуму від 30 травня 1997 р. № 8 «Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах» роз'яснив, що судова психіатрична експертиза обов'язково призначається щодо особи, яка у зв'язку зі своїми психічними вадами нездатна правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, і давати показання з приводу них (абз. 3 п. 14). Судово-психіатрична експертиза у судовому засіданні може мати характер амбулаторного обстеження, якщо питання про її проведення виникло під час судового слідства. Суд може викликати в судове засідання експерта-психіатра для участі у допиті потерпілого, свідка, позивача, відповідача за наявності сумнівів у їх здатності правильно сприймати події, правильно на них реагувати та правильно відтворювати їх у своїх показаннях. Пленум зазначив, що призначення судово-психіатричної експертизи щодо таких осіб з поміщенням до медичного стаціонарного закладу допускається лише за їх згодою [16].

Відповідно до ст. 7-1 Закону України «Про судову експертизу» підставою проведення судової експертизи є відповідне судове рішення чи рішення органу досудового розслідування, або договір з експертом чи експертною установою – якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб [4]. Психічний стан особи визначається судово-психіатричною експертизою або комплексною судово-психолого-психіатричною експертизою, яка призначається після встановлення факту вчинення суспільно небезпечного діяння цією особою за наявності даних, що викликають сумнів щодо її осуд-

ності. Проте, сучасний підхід до визначення осудності та її характеристик лише з огляду на стан особи під час вчинення злочину себе вичерпав і вже не задовольняє потреб практики.

Прудка Л.М. вказує, що метою комплексної психолого-психіатричної експертизи є визначення психічних аномалій (що не виключають осудність), які суттєво впливають на пізнавальну діяльність осіб, яких обстежують і які можуть бути виявлені тільки на підставі загальних знань психології і психіатрії. На вирішення комплексної психолого-психіатричної експертизи можуть бути поставлені такі завдання:

- оцінити ступінь впливу особливостей характеру особи, яку обстежують, її акцентуації на реалізацію протиправної поведінки;
- визначити тип і вид психічної аномалії досліджуваної особи;
- діагностувати стан афекту у психопатичних особистостей;
- визначити, чи є в особи такі особливості розумової діяльності, які можуть перешкоджати усвідомленню нею значення протиправних дій і керувати своєю поведінкою і діями в ситуації скоєння злочину тощо [17].

Як впливає із аналізу цього дослідження, у цілому питання нормативно-правового забезпечення інституту судово-психіатричної експертизи в Україні поєднує в собі загальні положення КПК, Кримінального кодексу України як основоположних законодавчих актів та спеціального законодавства, що має вираження у законах та підзаконних нормативно-правових актах, що безпосередньо стосуються експертизи, у цілому, та судово-психіатричної, зокрема.

Щодо основних проблем, які були виділені у процесі аналізу, то варто відмітити певну руйнацію судово-психіатричної служби в Україні та абсолютну монополізацію державою експертної діяльності. Судово-психіатрична експертиза в Україні не є ні вільною, ні незалежною, всупереч твердженню Закону України «Про судову експертизу», вона просто відомча. Судово-психіатрична експертиза підпорядкована МОЗ України і це містить у собі значні ризики з точки зору забезпечення незалежності експертизи.

перта, антикорупційної безпеки та антимонопольного законодавства. Якщо до останнього часу умовна незалежність експерта забезпечувалась існуванням конкуруючих, у позитивному сенсі, експертних закладів, то на сьогодні, після введення в дію наказу МОЗ України від 17.07.2019 №1626 «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства охорони здоров'я України від 29 червня 2017 року № 722», вони самоліквідуються та перетворюються у філіали єдиного центру, підпорядкованого МОЗ України.

Висновки та пропозиції

Таким чином, можна сказати, що в умовах сьогодення питання проведення судово-психіатричних експертиз в Україні визначається на рівні кодифікованого та спеціального медичного, у тому числі психіатричного законодавства.

Разом з тим, критично низький рівень фінансування комунальних закладів охорони здоров'я, у яких проводиться стаціонарна судово-психіатрична експертиза, може призвести до порушення прав людини в частині забезпечення правосуддя, затягування досудового слідства чи судового розгляду та неможливості винесення судових рішень, що є порушенням статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а саме розгляду справи впродовж розумного строку. Також недостатнє фінансування та відсутність структурованої системи судово-психіатричної експертизи призводить до порушення прав медичних працівників – судових експертів, що впливає на належну заробітну плату та відпустку.

У зв'язку із тим, що в Україні триває медична реформа, було змінено підхід і до порядку проведення судово-психіатричних експертиз. По-перше, у 2018 було видано Наказ МОЗ України щодо порядку проведення таких експертиз, що дало початок для абсолютної монополізації державою експертної діяльності, адже тепер судово-психіатрична експертиза підпорядкована МОЗ України. По-друге, було започатковано статус так званих комунальних (на відміну від державних) експертиз, що сьогодні є досить

сумнівним та не зрозумілим. По-третє, гасло «гроші йдуть за пацієнтом» у межах реформи не передбачає системного реформування судово-психіатричної експертизи, адже відбулося «виштовхування» судово-психіатричної експертизи із системи охорони здоров'я, коли замовником такої експертизи виступають слідчі та судові органи, що не готові прийняти останню у свою систему, виходячи із того, що основний зміст цього виду експертизи – медичний.

Література

1. Литвин Н.А. Ярош А.О. Адміністративне судочинство як основний засіб захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин. *Наше право*. 2020. № 1. С. 22-27.
2. HORISLAVSKA, Inna. Елементи деліктної відповідальності у процесі конвергенції правових систем. *Науково-практичний журнал «Право. Людина. Довкілля»*, [S.l.], v. 10, n. 3, p. 94-102, чер. 2019. ISSN 2663-1369. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/view/law2019.03.01211124>
3. Кушнір Г.А. Судова експертиза транспортних засобів та документів, що їх супроводжують. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. Вип. 197. Ч. 3. С. 270-274 ISSN 2663-1369. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/view/1703/1653>
4. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
5. Основи судової експертизи : навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта. авт.-уклад. Л.М. Головченко, А.І. Лозовий, Е.Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків : Право, 2016. 928 с
6. Абрамова В. М. Класифікації помилок судового експерта при проведенні експертиз. *Вісник Академії правових наук України*. 2004. № 2. С.186-197.
7. Коваль М.М. Призначення експертиз у провадженнях щодо злочинів, вчинених із особливою жорстокістю. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного*

університету. Сер.: Юриспруденція. 2020.- № 43. С. 159-162.

8. Цимбалюк В.І. Роль судово-психіатричної експертизи в питанні оцінки психічного стану особи. *Часопис Київського університету права*. 2014. №4. С.245-247

9. Судова медицина : підручник для ВНЗ. О. І. Герасименко, А. Г. Антонов,- Н. О. Комісарова, М. Л. Комісаров ; за заг. ред. О. І. Герасименка. Вид.3-тє, перероб. та допов. Київ : КНТ, 2016. 630 с.

10. Степанов О. М. Психологічна енциклопедія. Академвидав. 2006. 424 с.

11. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. відп. ред. С. С. Яценко. 4-те вид., перероб. та доп. Київ. 2005. 848 с.

12. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>

13. Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.05.2018 № 865. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-18#Text>

14. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року- № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

15. Завидняк В.І. Призначення експертиз у провадженнях щодо злочинів, вчинених з особливою жорстокістю. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. Вип. 1 (2). С. 78–82.

16. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 1997 р. № 8: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text>

17. Прудка Л.М. Судово-психологічні експертизи. Конспект лекцій. Одеса. 2017. 34 с. URL: http://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/lek-6_2017-PSD.pdf

**THE CONCEPT AND SIGNIFICANCE
OF FORENSIC PSYCHIATRIC
EXAMINATION IN CRIMINAL PROCESS**

The article researches forensic psychiatric examination in criminal court proceedings with a view to its compliance with general and special legislation.

It is emphasized that one type of forensic examination is forensic psychiatric examination, which, unlike other forensic examinations, is carried out by specialized medical institutions.

The range of questions that psychiatrists are asked about victims is wide, in relation to which, as a rule, the question of the ability and possibility for mental health reasons to correctly perceive and reproduce the events they witnessed is clarified. Based on the analysis of domestic judicial practice, namely decisions of the courts of first instance, according to the Unified State Register of Judicial Decisions of 2020, forensic psychiatric examinations account for 29% of the total number of assigned forensic examinations.

It is noted that in today's conditions, the issue of conducting forensic psychiatric examinations in Ukraine is determined at the level of codified legislation and special - medical, including, regulating the psychiatric component.

Three main shortcomings have been identified that relate to forensic psychiatric examinations in modern conditions, namely: firstly, in 2018, the Order of the Ministry of Health of Ukraine was issued regarding the procedure for conducting such examinations, which gave rise to the absolute monopolization of expert activities by the state, because now forensic psychiatric examination is subordinate to the Ministry of Health of Ukraine. Secondly, the status of so-called communal (as opposed to state) examinations was begun, which is currently quite dubious and unclear. Thirdly, the slogan "money follows the patient" in the framework of the reform does not provide for systemic reform of forensic psychiatric examination, because there was a "push" of forensic psychiatric examination from the health system, when investigative and judicial authorities are the customer of such an examination, they are not ready to accept the latter into their system, based on the fact that the main meaning of this type of examination is medical.

Keywords: medicine, court proceedings, psychiatry, criminal court proceedings, examination, judicial examination, forensic-psychiatric examination.